

ضرب المثل های آذری (2)

جمع آوری مطلب: روابط عمومی و امور بین الملل منطقه ویژه اقتصادی سهلان

الف

ایبک او قدر خار اولدی اشگه افسار اولدی .

ابریشم آن قدر خوار شده که بند افسار خر شده است

اششکی پالان ساخلار قشونی یالان .

خر را پالان نگه می دارد و لشگر را دروغ

اتوروب گمی نین ایچینده، گمی چی نین گو زون ایور (اتوروب گمی نین ایچینده، گمی چی نه ن ساواشتر)

هم تو کشتی نشسته هم به ناخدا گیر داده .

ات وئرمه ده ن ، کوفته ایسته مه (ات وئرمه میش ، کوفته الهه اندیلمز)

تا وقتی گوشت نداده ای کوفته نخواه

ایشین دوشدی آرادا اولن گونون سال یادا .

کارت به زن افتاد روز مرگت را یادت بینداز

ایکی قیرغی ساواشار، سترچه یه ده ن دوشه ر .

دو قرقی با هم دعوا میکنند، برای گنجشک دانه می افتد «

ایو ساتان بیر ایل دولتی اولار ایو آلان بیر ایل کاسب .

هر کی خونه بفروشه یک سال وضعیت توپ میشه و اونی که خونه می خره یک سال بی پولی میکشه «

الی باغلی اولانین دوگنی چوخ اولار .

کسی که دستاش بسته هست خیلی ها جسارت زدنشو پیدا می کنند

اوستی بزک آلتی تزک .

»

اوسورماغی بس دگیل یل قاباغندا دا دورور .

گوزیدنش کم نیست جلوی باد هم می ایستد

احمد بی غم دیر .

آدم بی خیالی است .

ادب بازاردا ساتیلماز .

ادب در بازار فروخته نمیشود

ار آخار چای دی آرواد سویون بندی .

شوهر رود در جریان است و زن آب بند است (زندگی جمع می کند)

اریم اولسون اثرمنی اولسون (اراولسون اکبر اولسون)

اخلاق و رفتار مهم نیست مهم این است که شوهر و سایه سر باشد

اششیم اولمه یونجا بیتینجه ک ، یونجام سارالما ، توربا تیکینجه ک .

بزک نمیر بهار میاد ، کمپوزه با خیار میاد .

اششگه گوجو چاتمیر ، پالاننی تاپداییر .

زورش به خر نمی رسد ، پالانش را کتک می زند

اشک نه بیلر آریا باهادی .

خر که نمی فهمه جو گرونه (خر چه داند قیمت قند و نبات

اوکوز گوجون بولسه چوبانا اگیلمز .

گاو اگر زورشو بدونه تسلیم چوپان نمی شود .

ال الی یویار ، ال ده دؤنه ر اوزو یویار .

دست، دست را می شویید، دست برمی گردد صورت را می شویید (همدلی و کمک به دیگران و رفتار متقابل آنها در تمامی زمینه ها)

اتنین درناغین آراسینا گیرمه .

میان گوشت و استخوان نرو (میان دو برادر جدایی نینداز)

البیم اله نیب قلبیریم گویده فترلدئر .

الکم بیخته شده و غربیلیم درهوا می‌چرخد(آردم را بیختم الکم را آویختم)

البند ن سو داممتر .

از دستش آب نمیچکد(کنایه از آدم خسیس)

ان بؤیوک بیجلیک دوزلوکدور .

بزرگترین زیرکی درستکاری و صداقت است

اوباشداآغلاماق بوباشدا سئزلداماقدان یاخشئدئر .

ناله کردن در ابتدا از گریه کردن در انتها بهتر است(احتیاط اولیه بهتر از پشیمانی و گریه کردن در پایان کار است)

اوجوزدان باهاسی اولماز .

همیشه جنس گرانها مرغوب و باصرفه تر است .

اوجوزلو اتین شورباسی اولماز .

از گوشت ارزان شورا نمیشود

اود آتئندان کوز، آدام آتئندان سوز(آدامئن آتئن سوز یاندئرار، قازائئن آتئن کوز یاندئرار)

خاکستر زیر آتش ، حرف پشت سر انسان(انسان بواسطه برخی از سخنان دیگران همیشه در زحمت و رنج است همچنان که شعله ور شدن چوب زیر دیگ را می سوزاند)

اود پارچاسی دی .

یه پارچه آتیشه .

اوره بیم قئزمئر .

دلّم گرم نمیشه .

اوز گوزونده دیره یی گورمور ، اوزگه نین کینده توکو گورور .

تیر را در چشم خود نمی‌بیند ولی مو را در چشم دیگری می‌بیند

اؤزومون قشنگین چاققال بیئر .

بهترین انگور (باغ) راشغال میخورد .

اوزونه سیچیر ، منه گوز بره لدیر .

برای خودش می ریند ، برای من چشم می دراند«(خودش را خیس میکند،عصبانیتش را سر من خالی می کند)

اوزو یئخئلان آغلاماز .

کسی که خودش بیفته گریه نمی کنه (خود کرده را تدبیرنیست)

اوستورانین قباغیندا سیچماسان ، دئیرلر گوتو یوخد ی .

کلوخ انداز را پاداش سنگ است.«(عوض عوض داره گله نداره)

اوغرو پیشیک آغاج گورجک قاچار .

گریه دزده چوب ببینه فرار می‌کنه

اوغرو دان اوغرویا حلالدی .

دزد که از دزد بدزده حلاله .

اؤلسون او یاخش ی کی پیسده ن سونرا گه له جک(اؤلسون او پیس کی یئرینه یاخجی سی گه له جک)

بمیرد آن خوبی که میخواهد بعد از بد بیاید(هیچ بدی نرفت که خوب جاش رو بگیره)

اول قارداشلئغئنی ثابت ائله سونرا ارث و میراث ایسته .

اول برادریتو ثابت کن بعد ادعای ارث بکن .

اؤلو دوروب مرده شیری یویور .

مرده بلند شده داره مرده‌شور رو غسل میده .

اؤلومدن باشقا هر شئیّه چاره وار .

فقط مرگ را چاره نیست .

اؤلمه ز خدیجه، گوره ر نوه نتیجه .

نمیمیرد خدیجه،میبیند نوه و نتیجه (یعنی هرکس کار بکند خوب و بد نتیجه کارش و یا عمل انجام یا فته اش را خواهد دید و پس از آن دیگران با دیدن نتیجه کار قضاوت خواهند کرد)

اؤلمه ک اگر اؤلمه کدیر، بونه جان وئرمه کدیر .

مرگ یک بار شیون هم یک بار

اؤلن یوخدور قبریینه سئچاسان .

هنوز خبری نیست که داری برنامه میریزی

اؤلویه اوز وئرسن ، سیچار کفننن باتیبار .

به مرده رو بدی می رینه کفنشو کتیف می کنه

او مراغا باسلئغئدی،ایلده بیر دفعه گلر .

آن باسلوق مراغه است سالی یکبار میاید

ایت موتالدان ال‌چکدی موتال ایتدن ال‌چکمیر .

سگ از خیک دست برداشت خیک ازسگ دست برنمی‌دارد

ایت هورر کروان کنچر .

سگ واق واق می‌کند، کاروان میگذرد(سگ لاید و کاروان گذر، جواب ابلهان خاموشی است)

ایتین آیغیندان تیکان چنخاردنر .

از پای سگ خار در می‌آورد(سخت کوش- در مورد انجام کارهای سخت و مشاغل طاقت فرسا)». (کنایه از شجاعت و نترس بودن)

از گل قیزیم ناز گل قیزیم .

کم مهمون بیا دخترم ناز باشه اومدنت .

ایری اوتوراق دوز دانیشاق .

کچ بشینیم، راست صحبت کنیم(اظهار صداقت و راستگویی در هر موقعیتی)

ایش ایچینده ایش وار .

کاسه ای زیر نیم کاسه است

ایش قالسا اوستونه قار یاغار .

اگه کار بماند رویش برف میبارد.(کار امروز را نگذار فردا)

ایشله یین دمیری، پاس باساماز .

آهنی که کار کند زنگ نمی‌زند(در زمینه ارزشمندی کار کردن بیان می‌شود) .

ایشی دوشنده آختارار ، ایشیم دوشنده قاوالار .

وقتی کاری با من دارد دنبال می‌گردد ، وقتی کاری باهاش دارم فراری ام می‌دهد

ایلان هر یتره ایری گدر، اوز یوواسینا دوز گدر .

مار هر کجا که کچ بره ، خونه خودش راست میره

ایلانن قویروغون آیاقلاماسان چالماز .

اگر پا روی دم مار نگذاری نیشیت نمیزند

ایلانن یاریزردان خوشو گلمز گلر سو قتراغئندا چنخار .

مار از پونه بدش میاد دم در لونه اش سبزه میشه .

ایلانی اوتوب اژدها اولوب .

مار را قورت داده شده اژدها».(مار خورده افعی شده)

ائل گوجو، سئل گوجو(ائلین گوجو، سئلین گوجو)

قدرت مردم مانند قدرت سیل است(دست خدا با مردم است)، در زمینه نیرومندی کار جمعی بیان می‌شود .

ائله دانئشئر کی پیشمیش تویوغون گولمه یی گلیر .

چنان حرف می‌زند که مرغ بریان خنده اش می‌گیرد .

ائله قورخور ، جین دمیرده ن قورخان کیمی .

مثل ترسیدن جن از آهن می‌ترسد(کنایه از آدم ترسو است)

ائله یئرده یاتماز کی آلتئنا سو کنچه .

می‌گویند فلانی جانی نمی‌خواهد که آب زیرش برود، بسیار محتاط است .

انویمدن چنخئر قارئما گئدیر .

از خانام در میاید، به شکم میرود(از این جیب به آن جیب)

پ

بش یاشیندا قویون؛ اللی یاشیندا قاضی نی آلاز .

یک گوسفند پنجساله؛ یک قاضی پنجاه ساله را می‌خرد

باجی، باجین اؤلسون، درد چوخ، واخت یوخ .

خواهر خواهرت بمیره حرف زیاد است و زمان کم

بوگون قیزین دوگمه یین صباح دیزین دویه جخ .

کسی که امروز دخترشو نزنه فردا به زانوش باید از حسرت بگوید

بیزیم گلین بیزدن قاچار اوزون دوتار گوتون آچار .

عروس ما از ما رم میکنه صورتشو می‌گیره اما کونشو لخت میزازه بیرون

بیر چیو بیر نالی بیر نال بیر آتی بیر آت بیر پهلوانی و بیر پهلوان بیر لشگری و بیر لشگر بیر کشوری ساخلار .

یک میخ یک نعل را یک نعل یک اسب را یک اسب یک پهلوان را یک پهلوان یک لشگر و یک لشگر یک کشور را می‌تواند نگه دارد

باخما اوزونون قاراستنا ، باخ آلتئئنن سیتاراستنا .

فلفل نبین چه ریزه؛ بشکن ببین چه تیزه .

بارلی آغاچا داش وورارلار .

درختی که میوه داره بهش سنگ پرتاب می‌کنند(به درخت بی‌ثمر سنگ نمی‌زنند)

باشدا آغئل اولماسا بدن عذابدا اولار .

اگه تو سر عقل نباشه بدن تو عذابه .

باشننا داش دا سالاندا ، اوجا یئردن سال(باشننا کول ده اله سن ،اوجا یئردن اله)
وقتی میخواهی بر سرت خاک بریزی از جای بلند بریز(همت بلند دار که مردان روزگار باهمت بلند بجائی رسیده اند)
باغدا اریک واریدی سلام علیک واریدی، باغدان اریک قورتولدو سلام علیک قورتولدو .
تازمانی که سود میرسد دوست است .
باغبانئن گول واختی قولاغی ائشیتمز .
گوش باغبان وقت باز شدن گل کر می شود .
بالا لی قارغا بال یئمه ز .
کلاغی که فرزند دارد خودش عسل را نمیخورد(همه چیز برای بچه ها)
بال شیرین،بالا بالدان دا شیرین .
عسل شیرین است ، فرزند از عسل هم شیرین تر .
بالغ کونلو ایستیه نین گوتو سودا اولار(کونلو بالغ ایسته نین گوتو بوزلو سو دا اولار،کونلو بالغ اتی ایسته یه ن، قویروغون قویار بوز اوسته)
کسی که دلش ماهی می خواهد باید در آب فرو رود(هرکه طوطی خواهد جور هندوستان کشد،کسی که خربزه می خورد ، پای لغزش هم می نشیند)
برکت ،حرکت ده دیر .
از تو حرکت،از خدا برکت .
بئش بارماغ بئشیده بیر اولماز .
پنج انگشت برابر نیستند
بئش ده آلاجغم یوخ اوج ده ونره جاغتم .
نه به اشتری سوام نه چو خربه زیر بارم .
بئش قترانلق یوغورت کیمین اوزون توتوب .
مانند ماست پنج قرانی خودش را گرفته
بودنیا بیر گوزگودور، هر گلن باخار گندر .
این دنیا مانند آینه است هرکسی میاید و نظری بر آن می افکند .
بورجولو بوشلونون ساغلتغن ایستر .
طلبکار سلامتی بدهکار را می خواهد تا زنده باشد و بتواند دین خود را ادا نماید
بوردا منم باغداددا کور خلیفه .
در اینجا همه کاره من هستم همچنانکه در بغداد نیز خلیفه کور همه کاره است .
بؤرکونو قوی قاباغتنا .
کلاه خود را قاضی کن
بورنو یئللی دیر .
دماغش باد دارد .
بورنوندان توتسان جانی چئخار .
اگر دماغش را بگیری جانش در می آید .
بوغدا بوغدادان بیته ر .
از مکافات عمل غافل مشو***گندم از گندم بروید جو ز جو .
بوقارا او قارا یا بنزه مز .
این تو بمیری از اون تو بمیری ها نیست
بو گونون صاباحی دا وار(جمعه نین چرشنه سی وار) .
امروز فردایی هم دارد(در مورد افرادی که شاکر نعمت نیستند به کار می رود) .
بولاغ سو توکمه یی ایله بولاغ اولماز که ره ک اوزو جوشا .
چشمه با آب ریختن چشمه نمی شود خودش باید بجوشد .
بولانماسا دورولماز(خراب اولماسا آباد اولماز) .
شرط آبادانی و اصلاح، به هم خوردن و از بین بردن برخی از شرایط و موارد است .
یونلاردان فاطییا تومان اولماز .
از اینهان به فاطی تنبان نمی شود .
بیر آیاغی قیبرده اولماق(بیر آیاغی قیبرده دیر)
پای کسی لب گور بودن .
بیر الده ایکی قاریئز توتماغ اولماز .
با یک دست نمیتوان دو هندوانه را برداشت .
بیر اینه اوزونه وور، بیر جووالدوز اوزگیه .
اول یک سوزن به خودت بزن بعد یک جووالدوز به دیگران
بیر بیر مین اولار،داما داما گول اولار .

یکی یکی هزار میشود چکه چکه دریاچه(استخر)میشود(قطره قطره جمع گردد وانگهی دریا شود)

بیر تیکه نی بیلمه یین ،اون تیکه نی ده بیلمز(بیر تیکه نی بیلمه یین ، مین تیکه نیده بیلمز)

کسی یک خوبی را(که در حقیقت شده) نفهمد ده خوبی دیگر را هم نخواهد فهمید

بیر سوز اولماسا،مین سوز دئییلمز(بیر سوز اولماسا دئمز لر)

تا نباشد چیزکی مردم نگویند چیزها .

بیر کنده گیردین هامی کور سنده کور(بالانا بورون ، ال ایله سورون)

اگر وارد دهی شدی دیدی همه کور هستند تو هم کور باش (خواهی نشوی رسوا هم رنگ جماعت شو) .

بیرلیک هاردا دیرلیک اوردا .

یکدلی هر جا که باشد زندگی آنجاست

بیرین بیلیرسن بیرین یوخ .

یکی را می دانی یکی را نه .

بیکارلیق بیعارلیق .

بی کاری بی عاری .

پ

پاخما اولماسا، مرد رند آجئن دان اولر .

اگر آدم پخمه وجود نداشته باشد، رند از گرسنگی می میرد .

پاسلی دمیرده ن قیلینج اولماز .

«»

پاکات ایچینده سؤز دئمه ک .

چیزی را با کنایه و در پرده گفتن .

پنیری دری ساخلار قادننی اری .

پنیر را خیک (توبره) نگه می دارد و زن را شوهر .

پوخ پوخدور ، یاشی یا قوروسو .

گوه گوه است،چه تر چه خشک(سر و ته به کرباسن) .

پولو وئر پولا .

پول را بده به پول .

پیچاق اوز دسته سین کسمه ز .

چاقو دسته خودشو نمبیره(هیچ شخصی حتی فرد دیوانه و احمق به خانواده خود آسیب نمی رساند) .

پیچاق وورسان قانی چیخماز .

چاقو بزنی خونش در نمی آید.»(کنایه از عصیانیت)

پیس اولادی نه آتماغ اولار نه اوتماغ .

فرزند بد و ناخلف را نه میشود طرد کرد نه میشود قورت داد .

پیشی یه دندیلر پوخون درمان دی ،سئجدی اوستون باسدئردی .

به گربه گفتند گهت دوا است ، رید ،روش خاک ریخت.»(کنایه از فرد خسیس)

پیشیین آغیزی اته چاتماز دئییه ر مینداردی .

«»

ت

تانی داغئنا باخار، قار وئرر .

خداوند به هر کسی متناسب با ظرفیتش روزی می دهد .

تانی یازانی ، بنده پوزا بیلمه ز .

سرنوشت را نمی شود تغییر داد .

تایلی تاینن تاپمالی .

کیوتر با کیوتر باز با باز، کند همجنس با همجنس پرواز .

تزه یونجا ائششیه باش آغریسی گتیره ر .

«»

تک الده ن سس چئخماز .

یه دست صدا نداره .

تکلئق آلاها گلیب .

تنهایی خدا را زبید .

تکه ده قوچ هونه ری اولماز .

«»

تلسه ن قنزاره گنتمز،اره گنسدده خنیر گورمز .

دختری که برای شوهر کردن عجله کند، نمیتواند شوهر کند و اگر توانست شوهر کند در زندگی اش خیر نمیبیند

تنبل احمد دیر .

آدم تنبلی است .

تنبل قادننن ، قنزی زیرنگ اولار .

زن تنبل ، دختر زرننگ خواهد داشت .

توخون آجدان خبری اولماز .

شخصی که سیر است از احوال گرسنه آگاهی ندارد(سواره از پیاده خبر ندارد) .

توک ایله دری،اوره کده ن سو ایچه ر .

مو و پوست از دل آب میخورند(وضعیت پوست و مو را دل آدم مشخص میکند)

تولکوسن آسلانلا چیخما ساوشا .

اگر روباهی با شیر دعوا نکن .

تولکو سوواخلی باغا گیرمه ز .

روبا به باغ محصور وارد نمی شود

تولکویه دندیلر هانی شاهیدین؟ دندی: قوبروغوم .

به روباهه گفتن شاهدت کیه؟ گفت: دمیم .

تویدا،اوبنایانین بویون گوره رلر .

تا مرد سخن نگفته باشد عیب و هنرش نهفته باش

ج

جالانان سو بیر داهای کوزه یه قاییتماز .

«»

جان وئرره مال وئرمه ز(جانین وئرره ر ،ولی مالئن ورمه ز)

جانش را میدهد ولی مالش را نه .

جانی بوشلوغدان اثرمنی یه دایی دئییر .

یعنی بواسطه تنبلی و کاهلی به غریبه و نا آشنا رو می اندازد .»

جفا چکمه بن، صفا گورمز .

کسی که سختی نبیند به آرامش نمیرسد

جواهیر جیندا آراسیندا اولار .

«»

جوجه نی پاییزدا سایارلار .

جوجه را آخر پاییز می شمارند .

جوجه همیشه سبت آلتنندا قالماز .

جوجه همیشه زیر سبد نمیماند

جووود دور(جووود کیمین پولارئن یئغئر) .

جهود(خسیس)است(مثل جهود پولهایش را جمع میکند)

جهنمه گندن اؤزونه یولداس اختارار .

مسافرجهنم ، دنبال رفیق می گردد .

چ

چاخیری توکسه ن سیچانین بوغازینا،گنده ر پیشیبین پنشوزینا .

«»

چادراسنزلنق دان انوده قالب(تومانسنز لنقدان انوده قالب)

از بی چادری تو خونه مونده-آب نمی بیند وگرته شناگر قابلی است(بدی و خیانت نکردن او از فقدان وسائل است) .

چاغئرلان یئرده بیت - چاغئرلما یان یئردن ایت(چاغئرلان یئرده ن قالمازلار، چاغئرلما یان یئرده باخمازلار)

جایی که دعوت شده ای حاضر باش - از جایی که دعوت نشده ای پنهان باش

چالما قاپیمی ، چالارلار قاپینی .

درم را نکوب ، در تو را هم می کوبند.(آزارم نده کسی هم ترا آزار خواهد داد)

چوخ زامان ، دوران اوکوز ، یاتان اوکوزون باشینا سیچار .

خیلی وقتها گاو ایستاده بر سر گاو نشسته می ریند .

چوخ محبت تنز آیرلنق گتیره ر .

محبت زیاد زود جدایی می آورد(تب تند زود سرد میشود)

چوخ باشایان چوخ بیلمز،چوخ گزن چوخ بیلر .

کسی که زیاد عمر کند زیاد نمیداند، کسی که زیاد سفر کند زیاد میدانند. جهان دیده بسیار می داند (مورد کسانی که سن زیاد و موی سفیدشان را دلیل دانایی شان تلقی می کنند بکار می رود)
چۆره بی سوفرادا گۆرۆب ، سویو کوزه ده (گونو باجادا گۆرۆبدور سویو کوزه ده) .

نان را در سفره دیده و آب را در کوزه، آفتاب را از روزن بام دیده است و آب را در کوزه (در مورد کسی گفته می شود که نازپرورده است)

چۆره بی وئر چۆره کچی به بیرینده آرتیق وئر .

نان را بده به نانوا یک عدد هم اضافه بده

چولک اکه ن ، طوفان بیچه ر .

هرکه باد بکارد، طوفان درو خواهد کرد

چۆلمک گرز ، قایاغئنی تاپار .

دیزی می گردد و در مناسب خودش را پیدا می کند

چومچه آش دان ایستی اولوب .

کاسه ی داغ تر از آش بودن .

چه ک زحمت، گۆر لیذت .

»

چییین میندار اولماز اوره ک بولاندیرار .

»

چیراغ اوز دیبینه ایشغ وئر مز(چیراغ اوز دیبینه ایشغ سالماز)

چراغ به اطراف خود نور نمیدهد (کنایه از کسانی است که با وجود مستحق در اطرافیان خود فقط دیگران از وجود او بهره مند می شوند) .